

dány od panovníků i papežů rozsáhlou samosprávou i hojnými důchody. Tak vznikly porůznu „universitates magistrorum et scholarium“ (obce mistrů a žáků), jakési učené cechy, jejichž stupně byly: žák (učení), bakalář (tovaryš) a mistr neb doktor (mistr cechovní). Členové university se podle svého územního příslušenství sdružovali v t. zv. národy, jejichž zástupci (prokurátoři) volivali rektora a hájili i hmotné zájmy svých krajanů (podíl v počtu míst kolejních a pod.). Mimoto se universita dělila zpravidla ve čtyři odbory neboli fakulty: artistickou (filosofickou), právnickou, lékařskou a bohosloveckou.*) Fakulta artistická měla průpravný ráz, spíše středoškolský, vyučující sedmeru „svobodných umění“: latinské gramatice, dialektice (logice), rétorice (řečnictví), matematice, geometrii, astronomii a církevní hudbě. Teprve absolvent sedmera umění se mohl oddati studiu na fakultě odborné. V studiích odborných však vznikala brzy jakási specialisace učilišť. Tak jihoitalské Salerno proslulo svými autoritami lékařskými, severoitalská Bologna právnickým, pařížská Sorbonna (nazvaná podle zakladatele tamní koleje) požívala autority v bohosloví. Život universitní byl rušný a družný, ježto posluchači bydlili namnoze ve společných kolejích**) zároveň s mistry. Praktického výcviku v úsudcích nabývali na povinných disputacích, totiž řečnických turnajích slavnostního rázu.

Učené cechy.

Fakulta
artistická.

Fakulty
odborné.

Universitní
život.

11. Gotické umění.

Stavitelství. Francii, kolébce nového světového názoru (mysticismu, scholastiky a rytířství) připadl úkol vytvořiti také v stavitelství nový sloh. Tento styl byl kamenným výrazem své doby, povznášející se nad hmotu k ideálům duchovním. Poněvadž Itálii, žijící z tradic antických, se tento záalpský sloh zdál barbarským, nazvala jej gotickým, t. j. slohem Gotů; Francouzové jej pak nazývají slohem žebrovým. Odhmotněná stavba gotická je proniknuta přísnou konstruktivní myšlenkou, v níž se jednotlivé články neúprosně podrobují celku. Chrámové stěny jsou prolomeny obrovskými okny, jejichž barevná skla dodá-

A) Duch
gotické
architektury.

Odhmotnění
stavby;

obrovská
okna;

*) Nejstarší universitou se všemi čtyřmi fakultami je neapolská (od r. 1224); původně se university omezovaly jen na některé z těchto oborů.

**) Z lat. „collegium“ (sbor); byly to budovy nadané od dobrodinců jménem, takže poskytovaly učitelům i žákům university byt i stravu.

zdůraznění
výšky a
délky;

vají chrámovým pro-
storám mystického
přítmí. Hlavním zna-
kem nového slohu se
stalo zdůraznění chrá-
mové výšky a dél-
ky. Proto upouští od
krypty a příčné lodi a
slučuje chor s hlavní
prostorou chrámovou.

opěrný
systém;

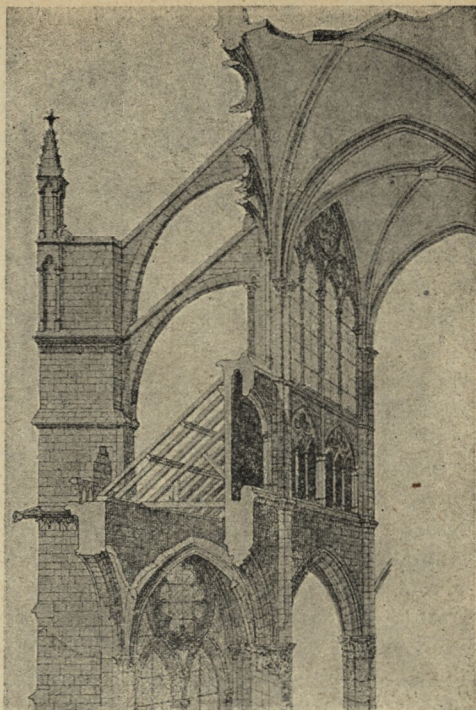
lomený
oblouk;

K členění výšky
užívá gotika kromě
oken také arkád, em-
por a triforií (sloupko-
vých galerií, obr. 19.).
Hlavním činite-
lem stavby se však
stal opěrný s-
stém (obr. 16.), po-
užívající opěrných
oblouků s opěrnými
pilíři, žebrové klenby
a lomeného oblou-
ku. Tento oblouk pře-
nášel lépe tlak klenutí
a umožňoval větší roz-
pětí klenby do výšky

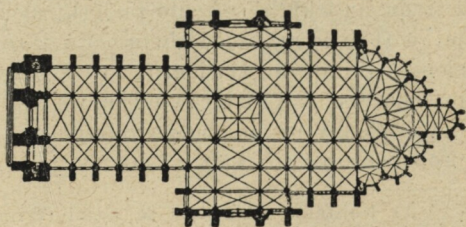
půdorys;

zevní
členění
stavby.

i šířky při nejrozmanitějším půdorysu. Půdorys hlavní lodi se již
nečlení ve čtverce, nýbrž v obdélníky (obr. 17.). Počet ochozů
byl rozmnožen. Zevně
byla stavba rozčleněna
kostrou žebroví,
věžičkami (fiálami),
vimperky (t. j. pro-
lamovanými štíty), bal-
dachýny, chrličí a
přebohatými roseta-
mi (kruhovitými okny),
zejména v průčelí.

Obr. 16. Opěrný gotický systém. (Katedrála
v Amiensu.)

Obr. 17. Půdorys katedrály amienské. Chor je
prodloužen. Boční lodi jsou spojeny ochozem,
k němuž se druží věnec kaplí.

OBSAH.

<i>Oddíl</i>	<i>Strana</i>
Vysvětlení stran obrázků	2
Motto	3
Výbor z literatury	4
I. Zápas císařství s papežstvím a vzdělanost za vý-	
prav křížových	5
1. Počátky dějin československých a dílo slovanských apoštolů . .	5
2. Svatá římská říše německého národa	9
3. Založení českého státu	11
4. Vznik křesťanských států ve východní Evropě	15
5. Boj církve o investituru	19
6. Románské umění	21
7. Vývoj měst, řemesel a obchodu	26
8. Výboje křesťanstva proti islamu	31
9. Rozkvět rytířství	33
10. Obnovení filosofie a vznik universit	37
11. Gotické umění	39
12. Říše římskoněmecká a stát český v době Bedřicha I. Štaufského .	44
13. Východní Evropa v době křížových výprav	47
Úkoly	49
II. Vrchol papežství a opravné hnutí v církvi zá-	
padní	50
1. Světovláda papežství a počátky sektářství	50
2. Vítězství papežů nad Štaufy	52
3. Mocenský a ústavní vývoj Francie a Velké Britannie	53
4. Společenský a hospodářský vývoj střední Evropy v době gotické	56
5. Kulturní dějiny české v XIII. století	62
6. Vrchol a zánik dynastie Přemyslovců	65
7. Vznik moci lucemburské a doba Karla IV.	69
8. Zlořády v církvi a počátky reformního hnutí	76
9. Mistr Jan Hus a koncil kostnický	79
10. Hnutí husitské a koncil basilejský	83
Úkoly	90
III. Epoque humanismu, renesance a objevných plaveb	92
1. Humanismus	92
2. Renesance v jižní Evropě	96
a) Doba rané renesance	96
b) Doba rozkvětu renesance	98

3. Turci pány poloostrova Balkánského	102
4. Pokusy o spojení koruny české s uherskou	105
5. Objevné plavby a jejich hospodářské důsledky	110
6. Světovláda rodu habsburského	118
7. Renesance v zemích záalpských	119
Úkoly	121
IV. Zápas reformace s protireformací	122
1. Německá reformace do války šmalkaldské	122
2. Reformační hnutí v Evropě západní a severní	125
3. Boj Habsburků proti stavovské reformaci v Německu i v Čechách	127
4. Protireformace, její cíle a metody	130
5. Protireformace v západní Evropě	131
6. Slovanský východ v XV. a XVI. století	134
7. Počátky protireformace v střední Evropě	140
8. Katastrofa bělohorská	144
9. Válka třicetiletá	150
Úkoly	154
V. Doba merkantilismu a barokního absolutismu	155
1. Odklon od sporů věroučných k bádání vědeckému	155
2. Merkantilismus a nizozemsko-britská námořní převaha	158
3. Dovršení parlamentarismu ve Velké Británii	164
4. Král Slunce a zápas o dědictví španělské	165
5. Sloh barokový	171
a) V cizině	171
b) V Československu	177
6. Poslední Habsburkové a počátky Pruska	180
7. Převaha Ruska v severovýchodní Evropě	186
Úkoly	192
Synchronický přehled	193
Výslovnost cizích slov	205
Ukazatel k opakování celé látky	208
Seznam obrazů	211